

Opdrachtgever

IWI

Inspectie Werk en Inkomen
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Opdrachtnemer

IWI

Onderzoek

*Samenwerking SVB en gemeenten bij
activering van Anw-ers. Nota van
bevindingen*

Startdatum – 1 januari 2006

Einddatum – 21 december 2006

Categorie

*Toezicht en functioneren van sociale
zekerheid*

Nabestaanden in beeld bij gemeenten. Nota van bevindingen

Doel en vraagstelling

In 2005 constateerde de staatssecretaris dat de gegevensuitwisseling tussen de SVB en de gemeenten in het kader van de activering van Anwers problematisch lijkt te verlopen. De belangrijkste oorzaak is dat een eenduidig format voor de gegevenslevering aan individuele gemeenten ontbreekt. De staatssecretaris heeft aangegeven in overleg met de SVB en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten oplossingen te zoeken. IWI zal in 2006 beoordelen of de situatie inderdaad is opgelost.

Conclusie

Gemeenten en de SVB hebben, op verzoek van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, in 2004 afspraken gemaakt over het gebruik van gegevens van mensen met een uitkering op grond van de Algemene Nabestaandenwet. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het helpen van nabestaanden die aan het werk willen. Verder heeft de gemeente er belang bij om te weten dat er in hun gemeente nabestaanden zijn met een laag inkomen. In deze nota wordt verslag gedaan van het onderzoek van IWI naar het gebruik van deze gegevens door de gemeente. De Wet werk en bijstand (WWB) biedt gemeenten grote ruimte om een eigen beleid te ontwikkelen. Dit schept mogelijkheden voor maatgerichte activering naar werk. Een kenmerk van de populatie in de WWB is dat een groot aantal cliënten zeer ver van de arbeidsmarkt staat. De inspectie heeft bij een aantal gemeenten onderzocht op welke wijze zij beleid ten uitvoer brengen gericht op activering van cliënten. Geconcludeerd wordt dat de inzet van de gemeenten om bijstandsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt weer geschikt te krijgen goed is. De resultaten zijn echter beperkt. Het overgrote deel van deze groep bijstandsgerechtigden heeft na afloop van een traject voor sociale activering nog steeds een slechte kans om werk te vinden. Wel scoort ongeveer de Bron: Bibliotheek SZW

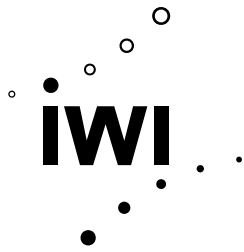
Link naar bestand

<http://www.onderzoekwerkeninkomen.nl/rapporten/x92314bs>

Nabestaanden in beeld bij gemeenten

Beschikbaarheid en gebruik van gegevens van nabestaanden

Nota van bevindingen

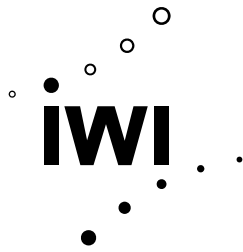
Nabestaanden in beeld bij gemeenten

Beschikbaarheid en gebruik van gegevens van nabestaanden

Nota van bevindingen

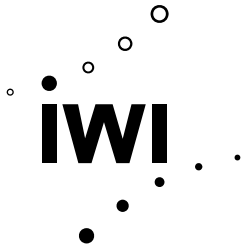

N06/25, oktober 2006

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding voor het onderzoek	5
1.2	Onderzoeksvragen	6
1.3	Inrichting van het onderzoek, verantwoording van de uitspraken, beoordelingskader	6
1.4	Context en actoren	7
1.5	Oordeel	9
2	Bevindingen	11
2.1	Het leveren en beschikbaar stellen van gegevens van nabestaanden	11
2.2	Het gebruik van de gegevens door gemeenten	12
2.3	Kenmerken, verwachtingen en ervaringen van nabestaanden	16
3	Samenvattende conclusies	23
	Lijst van afkortingen	24

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Gemeenten en de Sociale Verzekeringsbank (SVB) hebben, op verzoek van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), in 2004 afspraken gemaakt over het gebruik van gegevens van mensen met een uitkering op grond van de Algemene nabestaandenwet (Anw).

De afspraken zijn in twee opzichten van belang. SVB verzorgt de Anw-uitkeringen en beschikt over gegevens van nabestaanden. De gemeenten zijn echter verantwoordelijk voor het helpen van nabestaanden die aan het werk willen, maar die dit niet lukt op eigen kracht. Het is dus van belang dat gemeenten kunnen beschikken over gegevens van nabestaanden die hulp nodig hebben. Ten tweede hebben gemeenten er belang bij te weten dat er in hun gemeente nabestaanden zijn met een laag inkomen. Gemeenten kunnen er dan rekening mee houden bij hun armoedebeleid.

Er zijn ruim vierhonderdzestig gemeenten. Dat betekent dat gegevens beschikbaar moeten zijn op een manier waardoor alle afzonderlijke gemeenten deze gegevens ook kunnen gebruiken. Het gaat bovendien om persoonsgegevens, waarbij het uitwisselen en beheer goed geregeld moet zijn op grond van de Wet op de bescherming van persoonsgegevens.¹ SZW heeft op 1 juni 2004 aan de betrokken organisaties gevraagd om in gezamenlijk overleg met voorstellen te komen.² De uitkomst was dat de Stichting Inlichtingenbureau gemeenten (IB) optreedt als verzamel- en uitgiftepunt voor gegevens van mensen met een nabestaandenuitkering. Gemeenten moeten de door SVB geleverde gegevens bij IB op kunnen vragen, digitaal en in een beveiligde omgeving.

De Inspectie Werk en Inkomen (IWI) geeft in haar jaarprogramma 2006 aan te onderzoeken of de afspraken zijn nagekomen en voldoen aan de doelstelling: kunnen gemeenten beschikken over gegevens van mensen met een nabestaandenuitkering, zodat zij deze mensen in beeld hebben en hen, als dat nodig is, kunnen helpen bij hun arbeidsinschakeling? En, worden de gegevens ook gebruikt voor dat doel? Met de informatie die uit dit onderzoek komt, zal IWI de betrokken organisaties en beleidsmakers informeren.

¹ De staatssecretaris heeft advies gekregen van het College voor Bescherming Persoonsgegevens, maart 2004, kenmerk z2004-0058. De gemeenten zijn door de staatssecretaris in een verzamelbrief van juni/juli 2005 geïnformeerd over de eisen die de WBP stelt aan het bewerken en gebruik van persoonsgegevens. Zoals: proportionaliteit (staat inbreuk op het recht op bescherming van persoonsgegevens in verhouding tot het te dienen doel) en subsidiariteit (kan het te bereiken doel worden bereikt op een andere, minder nadelige manier).

² Brieven d.d. 01-7-2004, UB/K&K/04/37748.

1.2 Onderzoeksvragen

Het onderzoek geeft op de volgende vragen een antwoord:

1. Zijn gegevens van nabestaanden beschikbaar voor gemeenten?
2. Zijn deze gegevens geschikt voor het doel waarvoor ze worden verstrekt? Dat wil zeggen: zijn ze juist, volledig en actueel?
3. Worden de gegevens door de gemeenten gebruikt en worden ze gebruikt voor het doel waarvoor ze worden verstrekt?
4. Wat zijn de kenmerken, ervaringen en verwachtingen van de nabestaanden?

1.3 Inrichting van het onderzoek, verantwoording van de uitspraken, beoordelingskader

Voorverkenning en desk research

Het onderzoek is in 2005 gestart met een voorverkenning en een desk research. In deze fase heeft de inspectie informatie verzameld uit openbare en interne bronnen. Het onderzoek is aangekondigd bij de betrokken actoren en bij beleidsafdelingen van SZW.

In het eerste kwartaal van 2006 hebben onderzoekers van IWI interviews gehouden bij drie gemeenten, IB, SVB, de cliëntenraad van SVB en met de Landelijke Cliëntenraad. De geldigheid van de bevindingen is getoetst door de respondenten commentaar te vragen op gespreksverslagen en vastleggingsformulieren.

Enquête bij gemeenten

In mei 2006 is bij zestig gemeenten een telefonische enquête gehouden, als toets op de informatie uit de deskresearch en uit interviews met gemeenten en andere actoren. Alle benaderde gemeenten werkten mee. De enquête is uitgevoerd bij twee groepen gemeenten. De eerste groep bestond uit dertig gemeenten die in het eerste kwartaal 2006 gegevens van nabestaanden hebben opgevraagd bij IB. De tweede groep bestond uit dertig gemeenten die in dezelfde periode de gegevens niet hebben opgevraagd. De steekproeven zijn aselekt getrokken, gestratificeerd naar gemeentegrootte en regio. De gesprekken zijn gevoerd met managers sociale zaken, beleidsfunctionarissen, applicatiebeheerders. De respondenten zijn uitgenodigd commentaar te leveren op de vastgelegde gegevens. Door de omvang van de steekproef moet bij de cijfers uit de telefonische enquête rekening worden gehouden met een betrouwbaarheidsmarge van vijftien procent. Het aantal benaderde gemeenten is klein gehouden, om zowel de toezichtlast voor gemeenten als de onderzoekskosten voor IWI te beperken.

Enquête bij nabestaanden

In juli 2006 is, als tweede deel van het onderzoek, een schriftelijke enquête gehouden bij 1.200 mensen met een nabestaandenuitkering. De steekproef is aselekt getrokken uit het uitkeringsbestand van SVB³, gestratificeerd naar leeftijdsklasse. Dit omdat in het bestand weinig jongere nabestaanden voorkomen. De uitkomsten van de enquête geven een landelijk geldend beeld

³ Peildatum: 15 mei 2006.

van de kenmerken, ervaringen en verwachtingen van de mensen met een nabestaandenuitkering. De omvang van de steekproef en de weging in een responsanalyse maken dit mogelijk. De respons was na twee weken 33 procent. Na rappel was de totale respons 54 procent.

Beoordelingskader

Het beoordelingskader bestaat uit de in de aanleiding voor het onderzoek, de onderzoekscontext en actorenbeschrijving genoemde wetten, regelingen en afspraken.

1.4 Context en actoren

Nabestaanden

In Nederland wonen circa 125.000 mensen die een uitkering krijgen op grond van de Anw.⁴ Het aantal mensen met een nabestaandenuitkering neemt af, door natuurlijk verloop (met name uitstroom naar de Algemene Ouderdomswet (AOW) en door een wijziging per 1 juli 1996 van de toegang tot de Anw. Hierdoor krijgen alleen mensen een nabestaandenuitkering die voor 1 januari 1950 zijn geboren⁵, een kind hebben jonger dan achttien jaar, of die tenminste 45 procent arbeidsongeschikt zijn. Het recht op Anw vervalt als men vijftenzestig jaar wordt. Voor mensen die recht hebben gekregen op Anw na de wetswijziging van juli 1996, geldt dat zij dat recht eerder verliezen, als het jongste kind achttien jaar wordt, of als hun arbeidsongeschiktheidspercentage afneemt tot minder dan 45 procent. Er wordt verwacht dat de Anw in 2021 een structurele omvang kent van circa 50.000 personen.⁶

Het verlies van een partner is een ingrijpende gebeurtenis. Het beïnvloedt keuzes die de nabestaande maakt voor de inrichting van het verdere leven. Sommige nabestaanden blijven werken nadat hun partner is overleden. Anderen kiezen ervoor om dat niet te doen, bijvoorbeeld omdat zij extra zorg en opvang willen geven aan de kinderen. Deze laatste keuze heeft invloed op de kans om aan de slag te komen als men dat weer wil. Of als dat nodig is, als er een einde komt aan de Anw-uitkering en er is geen andere bron van inkomsten.

De Anw kent geen sollicitatieplicht.⁷ Inkomsten uit arbeid worden voor een deel vrijgelaten, maar als het inkomen boven een bepaalde grens komt, wordt de uitkering tijdelijk op nul gezet. Het recht op Anw komt weer tot uitbetaling als de inkomsten minder worden dan de inkomensgrens. Als iemand na het stoppen van de Anw geen andere inkomsten of vermogen heeft om van te leven,

⁴ Bron: Kwartaalbericht SVB (augustus 2006).

⁵ Er is een overgangsregeling. Mensen die geboren zijn voor 1-7-1956 en van wie de partner overleden is binnen drie jaar na 1-7-1996 worden aangemerkt als te zijn geboren voor 1-1-1950. Artikel 66a Anw.

⁶ Tien jaar Anw. SVB, juni 2006.

⁷ Soms hebben nabestaanden een combinatie van uitkeringen, bijvoorbeeld naast Anw een WW- of WAO-uitkering. Op grond van deze beide laatste uitkeringen kan er sprake zijn van een sollicitatieplicht en mogelijk van een re-integratieverantwoordelijkheid van UWV.

kan men bij de gemeente terecht voor een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB).⁸

Gemeenten

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het helpen van mensen met een nabestaandenuitkering die hulp nodig hebben om aan het werk te komen. Dat is geregeld in de WWB.⁹ Het college van burgemeester & wethouders (B&W) is verantwoordelijk voor de ondersteuning bij arbeidsinschakeling en de gemeenteraad moet een re-integratieverordening vaststellen. Daarin moeten regels worden opgenomen over het ondersteunen van inwoners van de gemeente bij hun arbeidsinschakeling en over het aanbieden van voorzieningen die daarop zijn gericht.¹⁰ De gemeente moet evenwichtige aandacht hebben voor de groepen waarvoor zij verantwoordelijk is.¹¹ De WWB noemt expliciet mensen die een uitkering hebben op grond van de Anw; geeft aan dat zij aanspraak hebben op ondersteuning bij hun arbeidsinschakeling¹² en dat het aan B&W is om te bepalen welke voorziening daarop wordt gericht. Dat kan een scholings- of re-integratietraject zijn, maar bijvoorbeeld ook een voorziening die is gericht op sociale activeering. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de re-integratie van nabestaanden omdat zij het beste zicht hebben op wat mogelijk en nodig is voor de inwoners van een gemeente. Gemeenten beschikken over een budget voor re-integratievoorzieningen en bepalen hoe zij dat budget verdelen over de doelgroepen van hun beleid.

Gemeenten kunnen nabestaanden helpen op het moment dat die om hulp vragen. Gemeenten kunnen er voor kiezen om deze mensen al in een eerder stadium te benaderen. Zo wordt voorkomen dat nabestaanden pas in beeld komen als ze minder kansen hebben op de arbeidsmarkt, of als ze een bijstandsuitkering nodig hebben.

Centrum voor Werk en Inkomen

Bij het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) kunnen mensen zich inschrijven als werkzoekende. Dat geldt ook voor nabestaanden. Voor CWI vormen zij geen afzonderlijke doelgroep. CWI kan zelf helpen of doorverwijzen naar de gemeente. Op regionaal niveau kunnen gemeenten en CWI hierover afspraken maken.

Sociale verzekeringsbank

SVB verstrekt Anw-uitkeringen. Op grond van de WWB moet SVB kosteloos de informatie verstrekken die gemeenten nodig hebben voor de uitvoering van deze wet.¹³ Op grond van de Wbp moet SVB nabestaanden informeren dat zij op verzoek van een gemeente gegevens kan verstrekken.¹⁴

⁸ Artikel 7 eerste lid onder b: het College van B&W is verantwoordelijk voor het verlenen van bijstand aan wie in zodanige omstandigheden verkeert of dreigt te geraken, dat men niet over de middelen beschikt om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien.

⁹ Artikel 7, eerste lid onder a.

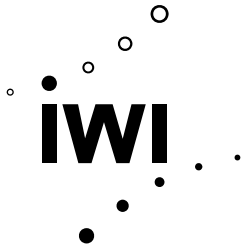
¹⁰ Vrijwel alle gemeenten hebben deze verordeningen vastgesteld. Analyse verordeningen WWB, Inspectie Werk en Inkomen, 2005.

¹¹ Artikel 8 WWB.

¹² Artikel 10 WWB. In werking getreden per 1 januari 2005..

¹³ Artikel 64, eerste lid, onder b WWB.

¹⁴ Artikel 33 Wbp.

Inlichtingenbureau

Het Inlichtingenbureau verzorgt voor gemeenten de elektronische gegevensuitwisseling en beheert een database met cliëntgegevens van alle sociale diensten.¹⁵

1.5 Oordeel

Deze nota van bevindingen is het verslag van het onderzoek. IWI brengt in het derde tertaal van 2006 een rapport uit en stuurt dit aan de minister en staatssecretaris van SZW, met het verzoek om het rapport door te sturen aan de Eerste en Tweede Kamer. IWI neemt in het rapport een oordeel op of gemeenten, SVB en IB voldoen aan wat van hen wordt verwacht.

¹⁵ Het regelgevend kader van het Inlichtingenbureau bestaat uit de WWB, de Wet SUWI, de Wbp en uit andere regelgeving, zoals het Besluit Inlichtingenbureau Gemeenten (BIG) en het Besluit elektronische voorzieningen IB 1.0 (Bijlage XVI bij de Regeling SUWI).

2 Bevindingen

2.1 Het leveren en beschikbaar stellen van gegevens van nabestaanden

SVB levert maandelijks gegevens van nabestaanden aan IB. IB stelt deze gegevens sinds mei 2005 online voor gemeenten beschikbaar. Individuele gemeenten kunnen gegevens opvragen van inwoners van hun gemeente met een Anw-uitkering. Dat kan een eenmalige uitvraag zijn, maar gemeenten kunnen ook maandelijks geactualiseerde gegevens krijgen.

IB heeft een gebruikersgroep ingesteld waarin het een aantal gemeenten en SVB consulteert over de inhoud van de gegevensset. De gegevensset bestaat uit:

- sofinummer van de persoon met een Anw-uitkering;
- geboortedatum;
- ingangs- en einddatum Anw;
- bedrag bruto Anw-uitkering en vakantietoeslag;
- bedrag inkomen uit arbeid en inkomen in verband met arbeid;
- gemeentecode.

SVB en IB hebben een serviceniveau-overeenkomst afgesloten, waarin afspraken zijn opgenomen over de uitwisseling van de gegevens. SVB staat in voor de juistheid, volledigheid en actualiteit van de gegevens. SVB en IB hebben de continuïteit in de levering van de gegevens geborgd. In noodgevallen kunnen de gegevens per CD-ROM worden geleverd. IB heeft de systemen ondergebracht bij een ICT-dienstverleningsbedrijf. Ook dit is afgedekt door een serviceniveau-overeenkomst. Bij calamiteiten in dataopslag of elektronisch verkeer komen de gegevens per gemeente opnieuw beschikbaar. In de serviceniveau-overeenkomst tussen IB en SVB zijn afspraken opgenomen over het tegengaan van onbevoegde toegang en gebruik van de gegevensset. Een onafhankelijke partij (EDP-auditor) beoordeelt elk jaar de beveiliging van de gegevens. Bij IB is een functionaris voor de gegevensbescherming (FG) aangesteld, die toeziet op de verwerking van persoonsgegevens, aanbevelingen doet en een openbaar privacy-jaarverslag opstelt. In het verslag over 2005 staan kanttekeningen bij de noodzaak van het beschikbaar stellen van inkomensinformatie en de aanbeveling om te onderzoeken hoe IB gemeenten kan ondersteunen om Anw'ers pro-actief te wijzen op hun recht op re-integratie.

SVB informeert nabestaanden die een aanvraag doen voor een Anw-uitkering over de rol die de gemeente kan spelen bij hun arbeidsinschakeling en dat SVB hiervoor gegevens beschikbaar stelt. Dat gebeurt via folders, die beschikbaar zijn in de regiokantoren van SVB. De folders zijn ook beschikbaar via de website www.svb.nl. In een nieuwsbrief van juli 2006 heeft SVB alle mensen met een nabestaandenuitkering erop gewezen dat men bij de gemeente terecht kan als men hulp nodig heeft om aan het werk te komen. IB informeert gemeenten via nieuwsbrieven en stelt handleidingen beschikbaar. Daarnaast kunnen gemeenten op de hoogte blijven van actuele ontwikkelingen via de website www.inlichtingenbureau.nl. IB heeft accountmanagers in dienst die voorlichting geven aan gemeenten.

SVB en IB hebben geen zicht op wat gemeenten doen met de opgevraagde gegevens van nabestaanden en tot welke beleids- en uitvoeringskeuzes dit leidt. De signalen die SVB en IB hierover krijgen zijn afkomstig uit incidentele contacten met gemeenten, bijvoorbeeld in de gebruikersgroep. IB krijgt incidenteel signalen via de accountmanagers.

Conclusie

Gemeenten kunnen sinds mei 2005 via IB online beschikken over de gegevens van nabestaanden. SVB zorgt ervoor dat de gegevens juist, volledig en actueel zijn. IB stemt de gegevensset af met een aantal gemeenten en SVB. De gegevens die zijn opgenomen in de gegevensset zijn relevant voor het doel waarvoor zij worden verstrekt. Zowel SVB als IB hebben de continuïteit van de gegevenslevering geborgd. Ook zijn afspraken gemaakt over het tegengaan van onbevoegd gebruik. Een onafhankelijke partij audit jaarlijks de beveiliging van de omgeving.

IB informeert gemeenten via zijn accountmanagers over de beschikbaarheid van de gegevens en stelt informatie en handleidingen beschikbaar via de website. SVB informeert nabestaanden dat hun gegevens worden verstrekt en wijst er op dat men bij de gemeente terecht kan als men hulp nodig heeft om aan het werk te komen.

2.2 Het gebruik van de gegevens door gemeenten

Signalen uit de deskresearch

Uit interviews van IWI met gemeenten, IB, SVB, de Landelijke Cliëntenraad en de cliëntenraad van SVB kwamen aanwijzingen dat de meeste gemeenten geen prioriteit geven aan het benaderen of helpen van nabestaanden, als die niet op eigen kracht aan het werk komen.

Er zijn voornamelijk weinig gegevens bekend over de inspanning en resultaten van gemeenten bij het helpen van nabestaanden. In de Re-integratiemarktanalyse 2006 constateert de Raad voor Werk en Inkomen (RWI) dat gemeenten weinig financieel belang hebben. Op korte termijn is er geen financiële prikkel door een besparing op een door de gemeenten te verstrekken WWB-uitkering. Aan de andere kant moeten gemeenten wel kosten maken om re-integratietrajecten te vergoeden. RWI constateert dat uit inventarisaties van re-integratieverordeningen van gemeenten¹⁶ blijkt dat de meeste gemeenten het beleid hebben dat Anw'ers op aanvraag worden bediend. Cijfers over het aantal trajecten voor Anw'ers zijn lastig te geven, omdat de statistische informatie hierover gebundeld wordt met trajecten voor een andere doelgroep voor het gemeentelijke re-integratiebeleid, de zogeheten Nuggers (niet-uitkeringsgerechtigden). Het aantal trajecten voor deze beide doelgroepen neemt af.¹⁷

Gestarte trajecten	2002	2003	2004	2005
Nuggers/Anw'ers	15.224	10.000	9000	5.720

¹⁶ RWI, IWI.

¹⁷ Bron: Re-integratiemarktanalyse 2006. RWI juli 2006.

Het aantal gemeenten dat gebruik maakt van de mogelijkheid om bij het IB gegevens op te vragen van nabestaanden neemt toe:

	2005/4	2006/1	2006/2
Aantal gemeenten dat gegevens van nabestaanden opgevraagd heeft	40	196	197

Telefonische enquête bij gemeenten

Om een beeld te krijgen waar gemeenten de gegevens voor gebruiken en of ze de gegevens ook geschikt vinden, heeft de inspectie in mei 2006 een telefonische enquête gehouden bij dertig gemeenten die in het eerste kwartaal van 2006 gegevens van nabestaanden hebben opgevraagd. Om een beeld te krijgen waarom gemeenten dat niet hebben gedaan, zijn dertig gemeenten benaderd die in het eerste kwartaal van 2006 geen gegevens bij IB hebben opgevraagd.

Dertig gemeenten die gegevens hebben opgevraagd in het eerste kwartaal 2006

Aan deze gemeenten is gevraagd waarvoor zij de opgevraagde gegevens gebruiken. Verder is gevraagd of ze vinden dat de gegevens voor dat doel geschikt zijn.

Tabel 1 op pagina 15 laat zien dat twaalf gemeenten gegevens hebben opgevraagd om eerdere gegevens te actualiseren. Eén gemeente was eerder niet op de hoogte van deze faciliteit en heeft nu voor het eerst gegevens opgevraagd. Een andere gemeente zegt dat het opvragen eerder geen prioriteit had. Zestien gemeenten noemen andere redenen, zoals: inzicht krijgen; het gebeurt standaard. *“De gegevens worden nog niet actief benut”.*

Tabel 2 laat zien dat vijf gemeenten gegevens hebben opgevraagd voor het ontwikkelen of aanpassen van het re-integratiebeleid voor nabestaanden of voor het geven van voorlichting aan deze groep. *“Het is belangrijk dat deze gegevens beschikbaar zijn, zodat we de mensen kunnen helpen bij re-integratie.” “We zijn gestart met projecten voor herintreders. Ook Anw'ers kunnen meedoen. Er komt een algemene mailing waarin projecten onder de aandacht worden gebracht.”* Vijfentwintig gemeenten geven aan dat ze de gegevens hebben opgevraagd voor armoedebestrijding en/of fraudebestrijding.

Een verklaring voor het geringe aantal gemeenten dat de gegevens opvraagt voor de arbeidsinschakeling van nabestaanden is dat de meeste gemeenten in hun re-integratieverordening aangegeven hebben hoe zij omgaan met hun verantwoordelijkheid voor de arbeidsinschakeling van deze groep. Er is dan mogelijk geen behoefte aan nieuwe beleidsinformatie *“CWI is op de hoogte van het beleid van de gemeente en zal Anw'ers doorsturen, als die zich melden. Tot dusver heeft in 2004 1 Anw'er zich gemeld. In 2005 is de mogelijkheid van ondersteuning van deze groep kenbaar gemaakt via huis-aan-huis-bladen.” “Dit is geen doelgroep waarnaar we op zoek zijn. Personen met een Anw-uitkering kunnen zich melden bij CWI en dan worden ze doorverwezen.”*

Een andere verklaring is dat gemeenten hun prioriteiten elders leggen. *“De prioriteit ligt op dit moment nog bij de bijstandsccliënten.” “Anw'ers hebben geen prioriteit. Indien men zich meldt*

bij CWI kan men in aanmerking komen voor ondersteuning, indien men niet beschikt over een startkwalificatie en indien men inkomsten heeft beneden 120 procent van het wettelijke minimum loon.”

Tabel 3 laat zien dat veertien gemeenten de gegevens geschikt vinden, of deels geschikt. Eén gemeente vindt de gegevens niet geschikt en vijftien gemeenten weten het nog niet. De gemeenten die zeggen dat ze de gegevens hebben opgevraagd voor het ontwikkelen van beleid voor nabestaanden of het geven van voorlichting aan deze groep vinden de gegevens geschikt om voor dat doel te gebruiken.

Dertig gemeenten die in het eerste kwartaal 2006 geen gegevens hebben opgevraagd

Aan deze gemeenten is gevraagd of zij weten dat zij gegevens van nabestaanden kunnen raadplegen, waarom zij in dit kwartaal geen gegevens hebben opgevraagd en of ze op een later moment wel van plan zijn dit te doen.

Tabel 4 laat zien dat twintig gemeenten weten dat ze gegevens van nabestaanden kunnen opvragen. Tien weten het niet. Dat is opmerkelijk, gelet op de voorlichting die onder meer IB hierover geeft.

Tabel 5. Negen gemeenten geven aan dat het opvragen van de gegevens geen prioriteit heeft. *“Het downloaden van deze gegevens is overwogen. Het kost te veel tijd en energie en er werd verwacht dat de opbrengst vermoedelijk gering zou zijn.” “In 2002 zijn gegevens van nabestaanden opgevraagd en is de doelgroep aangeschreven. De respons was zo minimaal dat besloten is deze groep verder niet meer actief te benaderen.”* Eén gemeente verwacht niets te zullen hebben aan de gegevens. Als andere redenen voor het niet opvragen van de gegevens worden vooral genoemd: capaciteit van het personeel, reorganisaties, vorming van een intergemeentelijke sociale dienst (ISD). Twee gemeenten zeggen het opvragen van de gegevens te hebben geprobeerd maar geven aan dat het niet is gelukt door interne automatiseringsproblemen.

Tabel 6 laat zien dat twintig gemeenten die in het eerste kwartaal van 2006 geen gegevens hebben opgevraagd, aangeven dat in een later stadium alsnog te gaan doen. Tien daarvan doen dat in 2006, tien weten nog niet wanneer ze dat gaan doen. Zes gemeenten zijn niet van plan in een later stadium gegevens op te vragen en vier weten het nog niet. *“Mogelijk dat er in de toekomst iets met deze gegevens wordt gedaan.” “De gegevens worden nog niet actief gebruikt. Dat staat wel op de wensenlijst.”*

Conclusie

In mei 2005 heeft IB voor het eerst gegevens van nabestaanden beschikbaar gesteld. In het eerste halfjaar van 2006 neemt het aantal gemeenten toe dat gegevens opvraagt. In het vierde kwartaal 2005 waren dit veertig gemeenten, in de eerste kwartalen van 2006 respectievelijk 196 en 197. Nog niet alle gemeenten weten dat de gegevens beschikbaar zijn.

Slechts één gemeente van de dertig geënquêteerde gemeenten die gegevens hebben opgevraagd, vindt de opgevraagde gegevens niet geschikt. Veertien gemeenten vinden de gegevens geschikt, of deels geschikt. Vijftien gemeenten weten niet of de gegevens die ze hebben opgevraagd geschikt zijn voor waar ze deze gegevens voor willen gebruiken.

Verreweg de meeste gemeenten zeggen dat ze de opgevraagde gegevens willen gebruiken voor armoede- en/of fraudebestrijding. Slechts een klein aantal gemeenten, vijf van dertig geënquêteerde gemeenten, vraagt gegevens van nabestaanden op met als doel het ontwikkelen van beleid of het geven van voorlichting aan deze groep. Een verklaring hiervoor is dat gemeenten hun beleid hebben vastgelegd in hun re-integratieverordening en er geen behoefte is aan nieuwe beleidsinformatie. Een andere verklaring is dat gemeenten prioriteit geven aan het re-integreren van andere groepen.

Tabel 1

Waarom vragen gemeenten gegevens van nabestaanden op?	aantal
actualisering van gegevens	12
wist niet eerder	1
eerder geen prioriteit	1
anders	16
	30

Tabel 2

Wat willen gemeenten doen met de opgevraagde gegevens?	aantal
ontwikkelen of aanpassen van beleid voor nabestaanden	4
voorlichting geven aan nabestaanden	1
anders	25
	30

Tabel 3

Vinden gemeenten de opgevraagde gegevens geschikt voor waar ze de gegevens voor willen gebruiken?	aantal
ja	12
deels	2
nee	1
weet nog niet	15
	30

Tabel 4

Weten gemeenten dat ze gegevens van nabestaanden kunnen opvragen?	aantal
ja	20
nee	10
	30

Tabel 5

Waarom hebben gemeenten in het 1 ^e kwartaal 2006 geen gegevens opgevraagd?	aantal
wel geprobeerd, niet gelukt	2
geen prioriteit	9
heb niets aan de gegevens	1
anders	18
	30

Tabel 6

Gaan gemeenten in de toekomst wel gegevens van nabestaanden opvragen?	aantal
ja, nog in het eerste halfjaar 2006	1
ja, in het tweede halfjaar 2006	9
ja, weet niet wanneer	10
nee	6
weet niet	4
	30

2.3 Kenmerken, verwachtingen en ervaringen van nabestaanden

In het tweede kwartaal van 2006 is een schriftelijke enquête gehouden bij een steekproef van 1.200 mensen met een nabestaandenuitkering. SVB heeft het databestand geleverd. Aan de geënquêteerde nabestaanden is gevraagd of zij weten dat hun gegevens worden uitgewisseld en dat zij terecht kunnen bij de gemeente, als ze hulp nodig hebben om aan het werk te komen. Verder is gevraagd of ze betaald werk hebben en als dat niet zo is, of ze op zoek zijn naar werk en naar een aantal voor hun arbeidsinschakeling mogelijk relevante kenmerken. Ten slotte is gevraagd of ze al eens hulp hebben gevraagd bij de gemeente en of ze verwachten een beroep te moeten doen op een bijstandsuitkering als hun Anw-uitkering eindigt.

Kenmerken

In tabel 7 op pagina 19 is een aantal kenmerken opgenomen van de steekproefpopulatie.¹⁸ 82 procent is vrouw. De meeste nabestaanden, 72 procent, zijn geboren voor 1950. Zo'n 15 procent van de nabestaanden heeft de zorg voor jonge kinderen (< vijf jaar). Krap driekwart heeft geen kinderen of geen kinderen jonger dan achttien jaar.

In tabel 8 is het opleidingsniveau aangegeven. Krap tweederde van de nabestaanden heeft een middelbare of hogere opleiding. Iets meer dan 36 procent heeft alleen basisonderwijs of lbo/vmbo.

¹⁸ N=628.

Uit de tabellen 9, 10 en 11 blijkt dat iets minder dan veertig procent van de nabestaanden betaald werk heeft. Dat zijn vooral de nabestaanden die geboren zijn op of na 1 januari 1950 en mensen met een wat hogere opleiding. *“Ik ben ontzettend blij met mijn baan die ik had toen mijn man overleed. Het geeft je een doel en afleiding. Heel belangrijk” “Ik heb alles geprobeerd, CWI, uitzendbureau e.d. Nu sinds vier weken werk gevonden. Als je er een tijd uit ben, is het heel moeilijk om terug te keren in het arbeidsproces.”* Zestig procent van de nabestaanden die niet werkt, heeft geen recente werkervaring. Iets meer dan twintig procent had voor het laatst in 2004 betaald werk. Bijna twintig procent heeft nooit betaald werk gehad.

Tabel 12 laat zien dat iets meer dan twaalf procent van de nabestaanden op zoek is naar werk. Een krappe vijf procent van de nabestaanden die aangeven op zoek te zijn naar werk, zijn bij CWI ingeschreven als werkzoekend. Er is een verband tussen het op zoek zijn naar werk en leeftijd. Bijna negentig procent van de nabestaanden die zijn geboren vóór 1950 is niet op zoek naar werk. De leeftijd is niet de enige verklaring, er is ook een verband met de verwachting dat de Anw-uitkering doorloopt. *“Je betaalt toch voor een verzekering? Waarom zou je dan werk zoeken?” “ Waardeloos beleid! Ik vind het absurd dat ik straks op mijn 54^e nog moet werken terwijl ik slopende jaren achter de rug heb als mantelzorger voor mijn zieke en uiteindelijk overleden man en met vier opgroeiende kinderen. Dan heb ik eindelijk rust nodig. Maar nee, solliciteren en anders geen bijstand!!!”*

Verwachtingen en ervaringen

Tabellen 13, 14 en 15 geven aan dat meer dan zestig procent van de nabestaanden het belangrijk vindt dat gemeenten kunnen beschikken over gegevens van nabestaanden.

Krap vijftien procent vindt dat niet belangrijk en meer dan twintig procent heeft geen mening. *“Het lijkt mij een goede zaak als mensen die werk zoeken geholpen worden”. “Jammer dat jonge nabestaanden met kleine kinderen zo weinig steun krijgen. Ze worden nu vaak gedwongen te werken en zien geen kans hun kinderen te steunen, die in een verharde maatschappij alleen staan.” “ Ik ben een jonge weduwe van 31 jaar met 3 kinderen. Ik vind het fijn dat er voor ons hulp is.”*

De meeste nabestaanden, meer dan zestig procent, weten niet dat hun gegevens worden verstrekt. Dat men bij de gemeente terecht kan voor hulp bij arbeidsinschakeling is veelal niet bekend. Slechts iets meer dan twintig procent is hiervan op de hoogte. Men weet dat vooral uit andere informatiebronnen dan via SVB of de gemeente. *“Mijn man en ik hebben ervoor gekozen bij de kinderen thuis te blijven. Na het overlijden van mijn man ben ik daar mee doorgaan. Per toeval (via het vakbondsblad) kreeg ik te horen dat de uitkering stopt als je kind 18 is. Dit geeft een grote onrust in het gezin, aangezien mijn gezondheid te wensen overlaat”*

Elf nabestaanden hebben bij de gemeente om hulp gevraagd om aan de slag te komen. Vijf geven aan die hulp te hebben gekregen. *“De gemeente heeft mijn opleiding (deels) bekostigd en het werkgeversdeel kinderopvang betaald. Helaas nog niet aan het werk.”*

De meeste nabestaanden verwachten dat hun Anw-uitkering doorloopt totdat ze vijfenzestig jaar zijn. Dat zijn vooral de mensen die geboren zijn voor 1 januari 1950. Negen procent van de nabestaanden verwacht de Anw-uitkering te verliezen voordat men recht heeft op AOW. Verreweg het grootste deel verwacht dat zich dit voordoet na 2008. De verwachtingen van de geënquêteerde nabestaanden over het al dan niet doorlopen van hun uitkering, lijken niet altijd te kloppen met hun rechtspositie. Zo verwachten sommigen bij wie de uitkering is ingegaan voor 1 juli 1996 toch de uitkering te verliezen voordat men vijfenzestig jaar is. Ook het tegendeel doet zich voor. Sommige nabestaanden denken dat hun Anw doorloopt totdat ze vijfenzestig zijn, terwijl dat niet in overeenstemming is met de (combinatie van) leeftijd, de ingangsdatum van het recht, het hebben van (jonge) kinderen en het al dan niet hebben van inkomsten uit een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Er is daarom een aanvullende analyse uitgevoerd op het gehele uitkeringsbestand waaruit de steekproef is getrokken, om te toetsen of de verwachtingen van de nabestaanden die in de steekproef zijn betrokken reëel zijn. Tabel 16 laat zien dat het percentage nabestaanden dat het recht verliest en zich in potentie kan melden voor een WWB-uitkering uitkomt op iets meer dan tien procent, ruim 12.000 personen. Het gaat zowel bij de uitkomsten uit de enquête als bij de nadere analyse om een momentopname, zonder rekening te houden met toekomstige in- en uitstroom.

Conclusie

De meeste nabestaanden wisten in de onderzoeksperiode niet dat de gemeente kan beschikken over hun gegevens. Ze vinden het in meerderheid belangrijk dat hun gegevens bij de gemeenten bekend zijn. Voor de meeste nabestaanden zal hun uitkering doorlopen totdat zij vijfenzestig jaar zijn. Die zekerheid is er door de wijziging van de Anw per 1 juli 1996 niet voor mensen die geboren zijn op of na 1 januari 1950. Circa tienduizend nabestaanden moeten mogelijk een beroep doen op een bijstandsuitkering als hun Anw-uitkering stopt. Een deel van deze groep heeft een hogere leeftijd, is laag-opgeleid en heeft geen recente werkervaring

Een grote groep nabestaanden) werkt niet en is ook niet op zoek naar werk. Nabestaanden die aangeven wel op zoek te zijn naar werk, zijn meestal niet ingeschreven bij CWI. De meeste nabestaanden wisten in de onderzoeksperiode niet dat ze bij hun gemeente terecht kunnen voor hulp bij arbeidsinschakeling. Weinig nabestaanden hebben tot dusver bij hun gemeente om hulp gevraagd.

Tabel 7
Geslacht, leeftijd en zorg voor kinderen

Geslacht	%
Man	18
Vrouw	82
Totaal	100

Leeftijd	%
Geboren voor 1950	72
Geboren in 1950 of later	28
Totaal	100

Geboortejaar jongste kind	%
2002 of later	1
1988 - 2002	14
1987 of eerder	11
Geen kinderen	74
Totaal	100

Tabel 8
Opleidingsniveau

	%
Lager (basisschool/ lbo/vmbo)	36
Middelbaar (mbo/ mavo/mulo/havo/hbs/vwo)	46
Hoger (hbo/universiteit)	15
Anders	3
Totaal	100

Tabel 9
Betaald werk, afgezet tegen leeftijd

Betaald werk, afgezet tegen leeftijd	Geboortejaar		Totaal
	voor 1950 (%)	1950 of later (%)	
Ja	31	56	37
Nee	70	44	63
Totaal	100	100	100

Tabel 10
Recente werkervaring?

	2006	2005	2004	< 2004	Nooit	Totaal
	%	%	%	%	%	%
Voor het laatst betaald werk in:	5	7	7	61	20	100

Tabel 11

Recente werkervaring afgezet tegen opleidingsniveau	Lager %	Middelbaar %	Hoger %	Anders %	Totaal %
Ja	48	31	20	1	100
Nee	57	27	11	5	100
Totaal	54	29	14	3	100

Tabel 12

Werkzoekend?	voor 1950 %	1950 of later %	Totaal %
Ja, werkt nu niet, maar zoekt betaald werk	3	11	5
Ja, werkt nu wel, maar zoekt een andere baan met meer of minder uren	5	15	8
Nee, nu niet op zoek naar betaald werk en ook niet van plan	87	55	79
Nee, nu niet op zoek naar betaald werk maar wel van plan	5	19	8
Totaal	100	100	100

Tabel 13

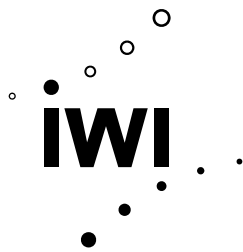
Belangrijk dat de gemeente kan beschikken over gegevens van mensen met een nabestaandenuitkering, zodat ze hen kunnen helpen om aan het werk te komen?	Aantal %
Ja	63
Nee, niet belangrijk	15
Geen mening	22
Totaal	100

Tabel 14

Bekend dat de gemeente gegevens over nabestaanden kan opvragen?	Aantal %
Ja	38
Nee	62
Totaal	100

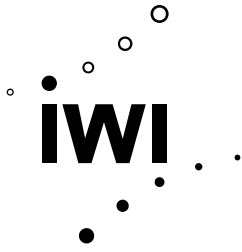
Tabel 15

Bekend dat mensen met een nabestaandenuitkering bij hun gemeente terecht kunnen als ze hulp nodig hebben om aan het werk te komen?	Aantal %
Ja, informatie door gemeente	2
Ja, informatie door SVB	2
Ja, andere informatie	16
Wist het niet	79
Totaal	100

Tabel 16
**Andere inkomsten of vermogen als Anw-
 uitkering stopt?**

		Inkomsten			
		Geen	€1 - €1000	> €1000	Totaal
Is men potentieel WWB'er	nee, houdt Anw	57801	24858	26067	108726
		46%	20%	21%	87%
	ja, in 2006	520	338	543	1401
		0%	0%	0%	1%
	ja, in 2007	643	447	691	1781
	0%	0%	1%	1%	
	ja, in 2008 of later	4863	3307	5248	13418
		4%	3%	4%	11%
Totaal		63827	28950	32549	125326
		51%	23%	26%	100%

3 Samenvattende conclusies

Sinds mei 2005 kunnen gemeenten via IB beschikken over gegevens van nabestaanden. IB stemt de inhoud van de gegevensset af met een aantal gemeenten en informeert gemeenten via haar website en via accountmanagers. SVB en IB zorgen ervoor dat de gegevens van nabestaanden juist, volledig en actueel zijn. De continuïteit van de gegevenslevering is geborgd en de beveiliging van de omgeving wordt geaudit door een onafhankelijke partij. De gegevens die worden verstrekt zijn relevant. Toch geeft een aantal gemeenten aan de gegevens niet geschikt te vinden voor waar ze de gegevens voor willen gebruiken, of nog niet te weten of de opgevraagde gegevens geschikt zijn.

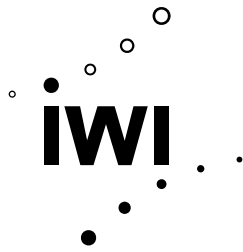
Het aantal gemeenten dat gegevens opvraagt bij IB neemt toe: in het eerste en tweede kwartaal hebben respectievelijk 196 en 197 gemeenten bij IB gegevens opgevraagd. In het laatste kwartaal van 2005 waren dat veertig gemeenten. Nog niet alle gemeenten weten dat de gegevens van nabestaanden bij IB beschikbaar zijn.

Verreweg de meeste gemeenten zeggen dat ze de gegevens willen gebruiken voor armoede- en/of fraudebestrijding. Slechts een klein aantal gemeenten geeft aan de gegevens op te vragen met als doel het ontwikkelen van beleid voor mensen met een nabestaandenuitkering of voor het geven van voorlichting aan deze groep. Een verklaring is dat bijna alle gemeenten hun beleid hebben vastgelegd in hun re-integratieverordening en er geen behoefte is aan nieuwe beleidsinformatie. Verder geven gemeenten aan dat ze prioriteit geven aan het re-integreren van andere groepen.

SVB informeert nabestaanden via folders en nieuwsbrieven dat hun gegevens worden verstrekt en dat ze bij hun gemeente terecht kunnen als ze hulp nodig hebben om aan het werk te komen. In de onderzoeksperiode wisten de meeste nabestaanden niet dat hun gegevens worden verstrekt en evenmin dat ze voor hulp bij arbeidsinschakeling bij hun gemeente terecht kunnen. De meeste nabestaanden vinden het belangrijk dat gegevens van mensen met een Anw-uitkering bekend zijn bij de gemeente, zodat deze hen kan helpen bij het aan de slag komen.

Een grote groep nabestaanden (meestal wat ouder, laag-opgeleid, geen recente werkervaring) werkt niet en is ook niet op zoek naar werk. De nabestaanden die wel op zoek zijn naar werk zijn meestal niet ingeschreven bij CWI. Weinig nabestaanden hebben bij hun gemeente om hulp gevraagd.

Voor de meeste nabestaanden loopt de Anw door totdat zij vijftenzestig jaar zijn. Dat is niet het geval voor een groep van circa tienduizend nabestaanden. Als hun Anw stopt, bijvoorbeeld omdat het jongste kind achttien jaar wordt of omdat hun arbeidsongeschiktheidsuitkering stopt, zal deze groep mogelijk een beroep doen op een bijstandsuitkering. Een deel van deze groep heeft een hogere leeftijd, is laag-opgeleid en heeft geen recente werkervaring

Lijst van afkortingen

Anw	Algemene nabestaandenwet
AOW	Algemene ouderdomswet
B&W	College van burgemeester en wethouders
BIG	Besluit Inlichtingenbureau gemeenten
CBP	College voor bescherming van persoonsgegevens
CWI	Centrum voor werk en inkomen
EDP	electronic data processing
FG	functionaris gegevensbeheer
IB	Stichting Inlichtingenbureau gemeenten
ICT	informatie- en communicatietechnologie
ISD	intergemeentelijke sociale dienst
IWI	Inspectie Werk en Inkomen
Nuggers	niet-uitkeringsgerechtigden
RWI	Raad voor Werk en Inkomen
Sofinummer	Sociaalfiscaal nummer
SUWI	(Wet of Regeling) Structuur uitvoering werk en inkomen
SVB	Sociale Verzekeringsbank
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
UWV	Uitvoeringsorganisatie werknemersverzekeringen
WBP	Wet op de bescherming van persoonsgegevens
WW	Werkloosheidswet
WWB	Wet werk en bijstand

